

III. ABSZTRAKTOK¹

Pásztóy András: Az érdekegyeztetés és a társadalmi párbeszéd alkotmányos alapjai Magyarországon

Az Európai Unió számos országában a társadalmi párbeszéd, az érdekegyeztetés kötelezettsége az alkotmányokból vezethető le, amelyek vagy pusztán csak a párbeszéd alkotmányos alapelvét rögzítik, vagy pedig ezen túlmenően felhatalmazást adnak egy, ezt megvalósítani hivatott intézmény, testület létrehozására, számos esetben nevesítve is azt. Előadásom első részében azt a kérdést igyekszem körüljárni, hogy hazánkban mennyire voltak adottak az érdekegyeztetés és a társadalmi párbeszéd alkotmányos alapjai az előző alkotmány (1949. évi XX. törvény), alapján, illetve elemzem, hogy az Alkotmánybíróság vonatkozó döntéseinek tükrében milyen alkotmányossági dilemmák merültek fel a társadalmi párbeszéddel kapcsolatban. Ennek keretében egyrészt kitérek a jogalkotási eljárás során az érintett szervezetek vélemény-nyilvánítási jogának alkotmányos biztosítékaival, illetve ezek hiányával kapcsolatos problémákra, másrészt pedig az országos érdekegyeztetés egykori legfontosabb intézményével, az Országos Érdekegyeztető Tanáccsal kapcsolatban felvetődött, a demokratikus legitimitást és a közhatalmi jellegű jogosítványokat érintő alkotmányossági kérdésekre. Az előadás második részében arra kérdésre keresek választ, hogy az Alaptörvény hatálybalépése hozott-e, s ha igen, akkor milyen változást a párbeszéd alkotmányos alapjaival kapcsolatban, illetve jelent-e előrelépést a korábban felvetődött dilemmák feloldása irányában. Végül rövid nemzetközi összehasonlítást is végzek, bemutatva, hogy a hazaihoz hasonló alkotmányossági problémák felmerültek-e más uniós tagállamokban, illetve hogy találunk-e példát más típusú dilemmákra. Az összehasonlítás során arra is választ keresek, hogy a többi uniós tagállamhoz viszonyítva hazánkban mennyire tekinthetőek erősnek az érdekegyeztetés és a társadalmi párbeszéd alkotmányos alapjai.

Antal Attila: Nacionalizmus és környezetvédelem

A klasszikus ideológiák közül talán a nacionalizmusnak a legellentmondásosabb a viszonya a környezetvédelemmel. A szocializmusideológiák, a konzervativizmus, de még a liberalizmus is megtalálta az utat ahhoz, hogy integrálja a környezeti értékeket saját nézetrendszerébe. Az előadás a nacionalizmus és a környezetvédelem (tágabban az ökológiai politika) összefüggéseit vizsgálja. A nacionalizmusnak a nemzeti értékek iránti tiszteletéből, a földrajzi létéről felé irányuló rajongásából levezethető a környezeti értékek bizonyos fokú tisztelete. De az is nyilvánvaló, hogy a nacionalizmus – ellentétben a klasszikus ideológiákkal – központi paradigmáit nem tudja érdemben

¹ Az előadások sorrendjében.

közelebb vinni az ökológiai politikához. Az előadás fő hipotézise az, hogy a nacionalizmus a túlzott és végtelen antropocentrikus megközelítése, továbbá az ökológiai problémák országhatároktól való függetlenségének figyelmen kívül hagyása miatt alapvetően inkompatibilis a környezetvédelem XXI. századi követelményeivel.

Tábori Ferenc: Az 1990 és 2010 között megtartott általános országgyűlési választásokon alkalmazott választási rendszer hatási a magyar többpártrendszerre

Az előadás célja, hogy az 1990 tavaszi és 2010 tavaszi általános országgyűlési választások tartott között tartott hat általános országgyűlési választás során alkalmazott választási rendszer hatásait vizsgáljam az 1988 óta működő magyar többpártrendszerre. Az előadásom során abból indulok ki, hogy a pártrendszert meghatározó tényezők között szerepel, az adott ország választási rendszerének milyensége. Külön kívánom vizsgálni a három mandátumszerzési ágat: egyéni országgyűlési választókerületek, területi listás kerületek, országos kompenzációs lista. Ezeknél meg kívánom azt is vizsgálni egyfelől, hogy a három ágon szerzett mandátumok mennyire arányosan transzformálódtak törvényhozási mandátumokká, másfelől, hogy az egyes ágak hogyan járultak hozzá a kormányzati többség megteremtéséhez. Az előadás során a pártrendszerre gyakorolt egyéb hatásait is vizsgálni kívánom a választási rendszernek, például a küszöb kérdését, és annak szelekciós hatásait. A mandátumszerzési ágak pártrendszerre, és egyes pártokra gyakorolt hatásával is foglalkozni kívánok. Így a különböző támogatottsággal rendelkező pártok esélyeivel az egyéni országgyűlési választókerületekben, a területi listákon, és az országos kompenzációs listán. A területi listás ágánál külön kívánok foglalkozni az implicit küszöbökkel. A fentiek alapján igyekszem megállapítani, hogy az 1990 és 2010 közötti választási rendszer milyen hatással volt a magyarországi többpártrendszerre.

Bodnár-Király Tibor: Válság és ellenszerei. A közjó koncepciói Decsy Sámuel műveiben

Az előadás célja a 18. század végi válságtudat és politikai teória közös nevezőre hozása, valamint ennek szemléltetése Decsy Sámuel példáján. A válság és annak kiküszöbölését lehetővé tevő változatos eszköztár (tudományok, politikai prognózisok) ekkor ugyanis már több mint fél évszázada vitatott kérdése a kor államelméleti traktátusainak, miközben látszólag csak kevés elmozdulás történik a sokak számára közmegegyezéses Montesquieu-i állásponttól. Bár a francia forradalommal aztán ebben a kérdésben is új fejezet kezdődik, a kortársak problémahorizontján ez az érv csak posztumusz válik igazán hangsúlyossá. Decsy tudományos törekvései tehát egyszerre politikaiak, miközben szövegei a korkíváratnak megfelelően didaktikus célból íródnak. Kérdésfeltevése pedig a későfelvilágosodás időszakára jellemző republikánus politikai

teória tételére reflektál, miszerint a nemzetek szabadsága az államélet és erkölcsök tisztántartása mellett, a politikai alkotmány megfelelő minőségű kiművelésével segíthető elő a leginkább. Decsy legkoncentráltabb válaszkísérletében (*Pannóniai Fénisz – 1790*) mégsem csak a *politikai alkotmányt*, hanem a *nyelvfejlesztést* (a kor protonemzeti törekvéseinek kiemelt kérdését) és a természetjogból eredő *bonum publicum* kiterjesztett értelmezését adja. A három problémahorizont egyben a 18. század végi válságértelmezések és válaszok három lehetséges útját rajzolják ki.

Böcskei Balázs: A repolitizált politika és a kormányzás – a második Orbán kormány jog- és politikafelfogásába

Teoretikusai szerint a Nemzeti Együttműködés Rendszerének (NER) jog- és politikafelfogása mögött a posztkommunizmus általa diagnosztizált problémáinak megoldási szándéka és az „ideológiák vége” programja áll. A Fidesz-KDNP többek között a kormányzás stabilitását és hatékonyságát szem előtt tartva a politika személyiségközpontúságával és politikafelfogása decizionizmusával egy olyan legitimitás irányába mozdult el, amely kevésbé az absztrakt normákra és azok jegyében létrehozott, személytelen intézményekre támaszkodik. Az előadás értelmezése szerint a Nemzeti Együttműködés Rendszerének kulcsfogalma a „repolitizált politika”. Jelen új társadalmi-gazdasági modell éppen ezért egy immáron részletekbe nyúló demokraciáelméleti és politikai filozófiai vizsgálat elkészítését teszi szükségessé. Az elmúlt évtizedek depolitizáló politikafelfogása után ugyanis a tartalmában és felfogásában a NER mögött repolitizálási szándékok azonosíthatóak. Az előadás utóbbinak, illetve a politika helyére lépett politikai filozófia tartalmának bemutatására vállalkozik az alkotmányozás, a legitimitáció és kormányzás kapcsolatának tükrében.

Soós Eszter Petronella: Bel- és külpolitika kölcsönhatásai Charles de Gaulle-nál

Az előadás és a tanulmány egy esettanulmány lesz, amely azt vizsgálja, hogy milyen kapcsolatban áll a belpolitika és a külpolitika Charles de Gaulle gondolkodásában és politikájában. A vizsgálódás elméleti keretét Robert D. Putnam *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-level Games* [Putnam, Robert D.: “Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-level Games”, *International Organization*, 42/3, Summer 1988, <http://www.ou.edu/uschina/texts/Putnam88Diplomacy.pdf>] című klasszikus tanulmánya adja. Munkám során e modell segítségével a bel-és külpolitika a páruzámoságát kívánom vizsgálni Charles de Gaulle politikai életművében, egyfajta hipotézisként abból kiindulva, hogy a De Gaulle-i politikai gondolkodás intuitív módon felismerte a Putnam által elemzett kétszintű játszmák jelentőségét, sőt, mindent megtett azért, hogy a játszmákat a maga számára egyszerűsítse, többek között a hazai asztal és hazai tárgyalópartnerek jelentőségének az agresszív csökkentése révén. Ennek

megfelelően a gaulle-izmus arra törekedett az egység gondolatának a propagálásával, hogy a hazai asztalnál folytatandó viták minél korlátozottabbak, rövidebbek és hatékonyabbak legyenek, a kifelé tárgyaló személyeknek pedig minél szélesebb felhatalmazása legyen arra, hogy döntéseket hozzanak Franciaország nevében. A tanulmány azt vizsgálja, hogy hogy és milyen eszközökkel érte ezt el a De Gaulle-i politika.

Hell Roland: A 2013-14-es thaiföldi politikai válság háttere

Az előadás a 2005 óta húzódó thaiföldi belpolitikai válság – 2013. novembere óta tartó – legújabb szakasza hátterének megvilágítására vállalkozik. A szembenálló felek – az egyik oldalon a Shinawatra klán köré szerveződő, populistának címkézett Pheu Thai kormánypart, az ügyvivő kormány Niwatthamrong Boonsongpaisan ideiglenes miniszterelnök vezetésével, illetve a vörös ingesek mozgalma; a másik oldalon a konzervatív-liberális Demokrata Párt és a Suthep Thaugsuban vezette People's Democratic Reform Committee (PDRC) – pozícióinak és a több hónapja zajló kormányellenes tiltakozások közvetlen kiváltó okainak (amnesztiatörvény, Szenátus összetételének megváltoztatására irányuló alkotmánymódosítás, rizsártámogatási politika) felvázolását követően sor kerül a politikai válság mögött húzódó többdimenziós konfliktus elemzésére. Az előadás fő témája az egymásra rakódó és egymást erősítő törésvonalak mentén súlyos megosztottságot eredményező társadalmi szembenállás, továbbá a tradicionális arisztokráciával szövetkezett állami bürokrácia és hagyományos gazdasági vezető réteg, illetve az újonnan felemelkedett kapitalista vállalkozók közötti eliten belüli hatalmi vetélkedésének bemutatása. Szintén az elemzés részét képezi a hamarosan időszerűvé váló trónöröklés körüli politikai küzdelem kérdése, valamint a thai demokrácia karakterének értelmezésével kapcsolatos viták rövid összefoglalása.

Girst Noémi: Tömeges privatizáció – párhuzamok a Visegrádi négyek privatizációs politikájában

A szovjet típusú tervezéskorból a piacgazdaságba való átmenet egyik sarokköve a tulajdonreform. Nyilvánvaló volt, hogy az állami tulajdon túlsúlyát meg kell szüntetni, megfelelő tulajdonszerkezet, korszerű gazdaság felépítése pedig privatizáció nélkül elképzelhetetlennek tűnt. Habár Közép-Kelet Európa (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia) politikai vezetői megosztottak voltak a gazdasági rendszerváltás ütemét illetően, mégis egyetértés mutatkozott abban, hogy a folyamatnak történelmi léptékkel, relatíve gyorsan és merőben új technikákkal kell végbemennie. Erre a kihívásra válaszul születik meg a kuponos privatizáció gondolata. Bizonyos fokú vagyonszétosztás vagy kedvezményes feltételekkel történő részvényhez

juttatás része valamennyi kelet-közép európai privatizációs elképzelésnek. Az előadás röviden áttekinti azokat a politikai és gazdasági feltételeket, amik a kuponos privatizáció technikáját megfontolás tárgyává tették, ezután megvizsgálja a releváns támogató és ellenző érveket, illetve a folyamat megvalósulását összehasonlító elemzés keretében.

Komjáti-Gardó Simona: A geopolitika mint tudomány haszna az államok számára

Az előadás arra vállalkozik, hogy bemutassa a geopolitika mint tudomány hasznát az államok számára. A bevezetésben ismerteti a geopolitika mint tudomány mibenlétét és a klasszikus elméleteit. Az alapok bemutatását követően az országok földrajzi adottságainak jelentőségét ismerteti a geopolitika szemszögéből. Ezek alapján bemutatja az államok hovatartozásáról szóló klasszikus elméleteket, melyeket gyakorlati példákkal illusztrál (magyar, román és az aktuális orosz–ukrán konfliktus kérdései). Ismerteti a geopolitika szerepét az államok önmeghatározásban és a külpolitika kialakításában (önmeghatározás más államokkal szemben, az állam helye a nemzetközi viszonyokban, a külvilág véleményeinek szerepe és ezek megnyilvánulásai a nemzetközi színterén). Befejezésül bemutatja Magyarország és Románia NATO- és EU-csatlakozását, mint geopolitikai célkitűzések megvalósítását, ezeken keresztül megmutatva a tudományág hasznát az államok számára.

Ördögh Tibor: A 2014. évi rendkívüli választások Szerbiában

Az előadás bevezetőjében az előrehozott választások előzményeinek bemutatása történik, továbbá az azt kiváltó okok feltérképezése, nevezetesen a koalíciós konfliktus feltárása a haladók és a szocialisták között, a korrupció elleni harc felélékülése, továbbá a gazdasági reformok eltérő elképzelése. A konferencia-előadás középső részében történik meg a választási kampánynak a bemutatása: az induló pártok és szövetségek programjainak rövid elemzése és kampánytevékenységének összegzése. A következőkben a választás eredményeinek ismertetése történik oly módon, hogy a pártrendszer megváltozására is magyarázatot kapjunk, hiszen több rendszerváltó párt esett ki a parlamentből a 2014-es választás következtében. Az okok feltérképezésére Peter Mair pártrendszer-nyitásra vonatkozó elméletét alkalmazzunk a szerb politikai életre. Az előadás befejezéséként a felálló Vučić-kormány kerül bemutatásra, mely kétharmados felhatalmazással immáron lehetőséget kapott Szerbia átalakítására.

Sebők Noémi: Homofóbia Oroszország

Oroszországban az elmúlt években számos, a homoszexuális embereket diszkrimináló rendelkezés született. A legszigorúbb és legnagyobb visszhangot kiváltó, a nem tradicionális szexuális kapcsolatok propagandáját tiltó szövetségi törvény 2013 nyarán lépett hatályba. Előadásom középpontjában az említett törvény bemutatása áll, ám ehhez kapcsolódóan szeretnék kitérni az oroszországi LGBT közösségnek a társadalomban elfoglalt helyére, jogaira és azokra a területekre, ahol a hátrányos megkülönböztetés legélesebben megjelenik. Az előadás témájához szorosan kapcsolódik a megfelfvonulások kérdése, amellyel az Emberi Jogok Európai Bírósága is foglalkozott, elmarasztalva az orosz kormányt az engedélyek rendszeres megtagadása miatt. A homoszexuális propagandát tiltó törvény szövege meglehetősen hiányos és pontatlan, így értelmezése további jogsértések alapja lehet. Elfogadása erősen megosztja az oroszokat, miközben a nyugati, demokratikus országok egységesen elítélik. A Szocsiban megrendezett téli olimpia pedig még inkább a nemzetközi figyelem középpontjába helyezte Putyin elnök diszkriminatív politikáját. Végül a törvény életbe lépésének következtében az orosz társadalmon belül megerősödő homofóbia megjelenési formáit kívánom bemutatni.

Varga András: Az euró-válság kezelésének elemzése a demokrácia szempontjából

A 2008-as euró-válság, illetve annak megoldása az EU eddigi legkomolyabb kihívásának tekinthető. A válság kezelés érdekében az EU, illetve annak szervei számos erőforrást igénybe vettek, valamint különböző új és régi eszközöket felhasználtak. A gazdasági kormányzást szabályozó új Pénzügyi Egyezmény, a hatos pakk, az Európai Szemeszter, az EKB kibővített hatásköre vagy az állam mentő alapok és az uniós kötvény gondolata is mind ennek részét képezték. Ezek alkalmazása a gazdasági veszélyek elhárítása érdekében nélkülözhetetlen volt, azonban a legtöbb esetben nélkülözött minden demokratikus legitimitációt, mivel a politikai felelősségi viszonyokon kívül állt. Vizsgálatunk során a demokrácia, illetve a politikai felelősség szempontjából elemezzük mind a különböző lépéseket, mind az egész folyamatot, megfogalmazva a 2008 óta kialakult helyzet eredményeit, valamint az azok által kialakult jövőbeli kihívásokat, amelyekre az EU-nak megfelelő válaszokat kell adnia. Igyekezünk bemutatni, hogy ezen kihívások, mint a megszületett különleges gazdasági jogrend vagy a bizonyos implicit vagy estelegesen explicit adóztatási jogkörök által támasztott demokratizációs kényszer milyen helyzetet teremt, illetve realitásokkal rendelkezik az Unió aktuális helyzetében.